

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Astrofizyka wewnątrz gwiazdowych

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Astronomia Specjalność - Jednostka organizacyjna Wydział Fizyki Poziom studiów studia drugiego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2023/24 Kod zajęć 04ASTS.28K.04579.23 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Obowiązkowy Blok zajęciowy Przedmioty kierunkowe
Koordynator zajęć	Krzysztof Kamiński, Justyna Gołębiewska	
Prowadzący zajęcia	Krzysztof Kamiński	
Okres Semestr 4	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia - Wykład: 30, Egzamin - Laboratorium: 30, Zaliczenie z oceną	Liczba punktów ECTS 7

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Pogłębione zapoznanie studentów z procesami fizycznymi odpowiedzialnymi za strukturę i stabilność na różnych etapach ewolucji gwiazd.
C2	Poznanie przyczyn i skutków zaburzeń równowagi termicznej i mechanicznej gwiazd.
C3	Zapoznanie się z symulacjami numerycznymi ewolucji gwiazd pojedynczych i podwójnych oraz opanowanie narzędzi niezbędnych do ich przeprowadzenia.
C4	Analiza i interpretacja danych obserwacyjnych w kontekście ewolucji gwiazd.

Wymagania wstępne

Znajomość obserwacyjnej i teoretycznej astrofizyki gwiazdowej na podstawowym poziomie.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	Rozumie zjawiska fizyczne determinujące mechaniczną i termiczną równowagę gwiazd oraz jej stabilność.	AST_K2_W01, AST_K2_W02	Egzamin pisemny
W2	Zna fizykę plazmy, materii zdegenerowanej oraz ich oddziaływania z promieniowaniem.	AST_K2_W02, AST_K2_W06	Egzamin pisemny
W3	Zna wzory opisujące statyczny i ewolucyjny model pojedynczej gwiazdy oraz narzędzia stosowanych do symulacji ewolucji gwiazd.	AST_K2_W02, AST_K2_W04, AST_K2_W06	Egzamin pisemny
W4	Posiada wiedzę na temat przyczyn, ewolucji i znaczenia pulsacji gwiazd.	AST_K2_W02	Egzamin pisemny
W5	Zna i rozumie ewolucyjne zmiany zachodzące we wnętrzach gwiazd o różnych masach.	AST_K2_W01, AST_K2_W02	Egzamin pisemny
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Umie powiązać reakcje termojądrowe ze stabilnością i ewolucją gwiazd.	AST_K2_U02	Egzamin pisemny
U2	Umie powiązać obserwowane własności gwiazd z ich budową wnętrza dla obiektów pojedynczych i w gromadach.	AST_K2_U01, AST_K2_U02	Raport
U3	Potrafi generować ścieżki ewolucyjne gwiazd pojedynczych i w układzie podwójnym.	AST_K2_U01	Raport
U4	Umie analizować pulsacje gwiazd w podstawowym zakresie.	AST_K2_U02	Raport
U5	Potrafi opracować i zaprezentować wyniki przeprowadzonych analiz.	AST_K2_U04	Raport

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Obserwacje astronomiczne istotne dla zrozumienia budowy gwiazd.	U2, U5	Wykład, Laboratorium
2.	Równowaga hydrostatyczna i jej stabilność.	W1, W2, W3	Wykład
3.	Równania stanu gazu istotne w ewolucji gwiazd (gaz doskonały, politropa, materia zdegenerowana, materia zdominowana promieniowaniem).	W2	Wykład
4.	Transport energii w gwiazdach: promieniowanie, konwekcja, przewodnictwo cieplne.	W1, W2, W3, W5	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
5.	Metody obliczeniowe stosowane w modelowaniu budowy i ewolucji gwiazd.	W3, W4, W5, U1, U2, U3	Wykład, Laboratorium
6.	Nieprzezroczystość i oddziaływanie promieniowania z materią.	W2	Wykład
7.	Reakcje termojądrowe i tempo produkcji energii.	W4, U1, U3	Wykład, Laboratorium
8.	Modelowanie powstawania gwiazd.	W5, U1	Wykład
9.	Późne stadia ewolucji gwiazd.	W3, W5	Wykład
10.	Pulsacje gwiazd różnych typów.	W4, U4	Wykład, Laboratorium

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień
Laboratorium	Rozwiązywanie zadań (np.: obliczeniowych, artystycznych, praktycznych)

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Zdobycie min 50% punktów na egzaminie.
Laboratorium	Opracowanie raportu ocenionego na min 50% punktów.

Literatura

Obowiązkowa

1. J. Christensen Dalsgaard, "Lecture Notes on Stellar Structure and Evolution"

Dodatkowa

1. W. Dziembowski, „Budowa i Ewolucja gwiazd”

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Laboratorium	30
Czytanie wskazanej literatury	30
Przygotowanie raportu	45
Przygotowanie do egzaminu	40

Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 175
Liczba punktów ECTS	ECTS 7

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
AST_K2_U01	Absolwent/ka potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę do planowania i wykonywania badań i obserwacji dotyczących zagadnień poznawczych z zakresu astronomii i fizyki, przy użyciu właściwie obranych metod i narzędzi
AST_K2_U02	Absolwent/ka potrafi formułować i testować hipotezy związane z prostymi problemami badawczymi, w sposób krytyczny ocenić wyniki eksperymentów, obserwacji i obliczeń teoretycznych, a także przedyskutować błędy pomiarowe
AST_K2_U04	Absolwent/ka potrafi komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców i w sposób przystępny przedstawiać wyniki odkryć z dziedziny astronomii i fizyki, w tym w zakresie obszarów leżących na pograniczu pokrewnych dyscyplin naukowych
AST_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie fizyczne podstawy zjawisk astronomicznych w zakresie niezbędnym do ich opisu, badania i zrozumienia
AST_K2_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w pogłębionym stopniu wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy z astrofizyki
AST_K2_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w pogłębionym stopniu współczesne narzędzia, techniki i metody astronomii obserwacyjne
AST_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie w pogłębionym stopniu metody matematyki wyższej w zakresie niezbędnym do ilościowego opisu, zrozumienia i modelowania zjawisk oraz rozwiązywania problemów z zakresu astronomii i fizyki